



SÈRIE 0

Cal respondre a cinc preguntes repartides en tres exercicis. L'exercici 1 consta d'un text i tres preguntes. Els altres dos exercicis tenen una sola pregunta cadascun. L'exercici 1 i l'exercici 3 inclouen, cadascun, dues opcions (les dues opcions tenen les mateixes característiques). L'exercici 2 té una sola opció.

Hi ha, òbviament, multitud de maneres correctes de respondre a les diferents preguntes. Els criteris que figuren a continuació pretenen unificar al màxim possible la correcció d'exàmens, que es presten a solucions molt diverses. Res no pot substituir, però, l'exercici de sentit comú que requereix la decisió del corrector/a sobre si una resposta s'ajusta o no als principis generals que s'enuncien a continuació i en quin grau ho fa.

El paper de la coherència, la cohesió i la correcció gramatical, lèxica i ortogràfica

En una prova de filosofia és fonamental que l'estudiant s'expressi de manera clara, precisa i ben estructurada, i que elabori textos coherents i cohesionats, on no hi hagi contradiccions i on quedi clar el fil conductor d'allò que es va exposant i la relació entre les diferents idees que es presenten. D'altra banda, en un examen de filosofia aquests elements no es poden avaluar autònomament. Expressar-se amb claredat i de manera coherent i ben estructurada és essencial per demostrar que es pensa amb claredat i que es té una bona comprensió d'allò de què es parla. Aquests darrers dos aspectes (claredat de pensament i grau de comprensió) constitueixen el nucli d'allò que es vol avaluar amb aquest examen. La coherència, la cohesió, la claredat i la precisió en l'expressió són, per tant, elements fonamentals de les respostes en aquest examen i són inseparables de l'avaluació del contingut d'allò que es diu. No se'n pot fer una avaluació separada o autònoma. En la mesura en què en una resposta hi manqui coherència, cohesió, claredat o precisió en l'expressió, això reflectirà una deficiència en el grau de comprensió de la temàtica tractada i, en aquest sentit, haurà d'afectar negativament la qualificació de la resposta.

A més, cal tenir en compte que, si una resposta exposa idees de manera coherent i ben estructurada que no es corresponen, però, amb allò que es demana, la claredat, la coherència i la precisió no afegeixen cap valor a la resposta.



Exercici 1.

Pregunta I.

Sintetitzar breument el contingut del text.

[2 punts]

L'objectiu de la pregunta és detectar el grau de comprensió del text. **La resposta no cal que demostrï que l'alumne/a coneix els detalls de la filosofia de l'autor** (excepte si la manca d'aquest coneixement li impedeix d'entendre el text). Les restriccions sobre espai (entre 70 i 110 paraules a l'opció A i entre 60 i 100 paraules a l'opció B) són només orientatives per determinar indirectament el tipus de resum que s'espera: ni un breu títol, ni una llarga paràfrasi de tot el text. **Per tant, si el contingut del resum és equivalent al que es podria fer en el nombre de paraules indicat, no ha de comptar contra l'alumne/a el fet que no respecti aquests límits.**

A continuació s'esmenten les idees principals que se suposen en una resposta correcta. Cal tenir en compte, però, que les maneres en què s'enuncien i s'articulen en un petit resum poden ser molt diverses. L'enunciat pot ser explícit o estar implícit en la redacció de l'alumne/a i, per descomptat, no es pot esperar de cap manera un desenvolupament detallat de cada idea. És important, però, que l'alumne/a no es limiti a enunciar idees, sinó que compregui l'estructura argumentativa o discursiva del text.

Opció A

Per assolir la màxima puntuació, cal que el resum exposi, d'una manera o una altra, les idees següents:

- (i) En aquest fragment, Kant es fixa en casos on es violen el que ell anomena «drets necessaris o estrictes». Concretament, esmenta el cas en què es fa una promesa falsa i els casos en què s'atempta contra la llibertat o la propietat d'un altre.
- (ii) En aquests casos es tracta altres persones com a mitjans, en lloc de tractar-les sempre com a fins en si mateixos. I, per tant, són casos en què no es respecta el principi que diu que cal valorar els altres sempre com a fins.

Opció B

Per assolir la màxima puntuació, l'alumne/a ha d'exposar, d'una manera o una altra, les idees següents:

- (i) No podem provar res sobre el que passarà en el futur a partir, simplement, del que s'ha produït abans en el passat.



(ii) Ens sentim empesos a creure que el futur serà com el passat, però això ho fem només portats pel costum, no perquè hi hagi res que ens justifiqui creure que serà així.

En totes dues opcions, l'avaluació de la pregunta I s'ha de fer **de manera global**.

L'alumne/a no té en absolut per què fer el seu resum distingint exactament el mateix nombre d'apartats que s'indiquen en aquests criteris. El que s'ha de fer en una bona resposta és articular d'una manera coherent les idees que s'hi indiquen.

Pregunta II.

Identificar el significat de termes o expressions

[1 punt]

El que es demana no és donar definicions exactes o precises que hagin de ser vàlides per a qualsevol context d'ús de les expressions, ni tampoc que l'alumne/a utilitzi un vocabulari tècnic. El fet que l'alumne/a faci servir un llenguatge sense cap tecnicisme, si no té incorreccions, no pot comptar en contra seu. Quan sigui possible, té dret a inferir el significat només de la informació que li proporciona el text. En la mesura en què mostri la comprensió pertinent, això no pot comptar en contra seu.

Opció A

- a) **Deure necessari o estricte:** una obligació d'actuar d'una manera determinada que hem de respectar sempre i en totes les circumstàncies; actuaríem malament si en alguna ocasió concreta no actuem d'aquella manera.
- b) **Mitjà:** quelcom que s'usa per assolir una altra cosa, que és la que pròpiament es valora o es vol aconseguir.

Opció B

- a) **Prova:** determinats fets, o afirmacions, a partir dels quals es pot justificar una creença determinada (per exemple, la creença que una afirmació determinada és vertadera, o la creença que un fet determinat s'esdevé).
- b) **Costum:** allò que tenim tendència a fer perquè ja ho hem fet moltes vegades en el passat.

Important: aquestes respostes són només un exemple de resposta correcta. En cadascun dels casos hi ha moltes altres maneres correctes de respondre.



Pregunta III.

Explicar el sentit d'una afirmació determinada i les raons de l'autor/a per fer aquesta afirmació

[3 punts]

L'enunciat demana referir-se al pensament de l'autor/a. Cal tenir present, però, que el que es demana no és una exposició general del seu pensament. Només es tindran en compte les idees que siguin pertinents per entendre l'afirmació que es vol explicar i les raons de l'autor/a per fer aquesta afirmació. Una bona resposta ha de saber indicar quin paper fa aquesta afirmació particular en el conjunt del pensament de l'autor/a i com aquesta afirmació es justifica a partir d'allò que l'autor/a defensa. A vegades, una exposició general i correcta del pensament del filòsof/a pot no respondre al que es demana si no explica com el seu pensament general justifica la tesi particular que és objecte de la pregunta.

Opció A

Una resposta ha de tenir la màxima puntuació si tracta adequadament els punts següents:

- (i) Presentar algunes de les idees bàsiques de l'ètica kantiana, i molt especialment explicar què és un imperatiu categòric.
- (ii) Presentar la formulació de l'imperatiu categòric en termes del «fi en si mateix», i explicar què vol dir i com s'ha d'entendre aquest principi. Aquí, la resposta ha de demostrar comprensió del principi. Una bona manera de demostrar aquesta comprensió és aplicant adequadament aquest principi a diferents casos. En fer-ho, serà meritori (però no imprescindible per tenir la màxima puntuació) que l'alumne/a distingeixi entre els casos on hi ha involucrat un deure necessari, o estricte (per exemple, el cas del suïcidi i el de la falsa promesa) i els casos on hi ha involucrats deures contingents, o meritoris (desenvolupament de les capacitats pròpies, ajudar qui ho necessita).
- (iii) Relacionat directament amb el punt anterior, aplicació de l'imperatiu categòric en la formulació del «fi en si mateix» als dos exemples específics als quals fa referència la frase objecte de la pregunta.

«Aquí es fa manifest» fa referència als dos casos que s'esmenten just abans en el text: el cas en què algú actua en contra de la llibertat d'un altre i el cas en què algú actua en contra de la propietat d'un altre. La resposta hauria de demostrar, per descomptat, que l'alumne/a entén què vol dir «atacar la llibertat d'un altre» i «atacar la propietat d'un altre» (això es pot fer oferint alguns exemples).

Aquest apartat (iii) de la resposta, que és important, requereix, en bona part, que l'estudiant desenvolupi i expliqui amb les seves paraules, i compregui, les idees que apareixen breument apuntades al text de l'examen.



Opció B

La màxima puntuació requereix tractar, d'alguna manera, els punts següents:

- (i) Contextualitzar breument la qüestió que cal discutir: l'empirisme de Hume. El coneixement es basa en darrer terme en impressions.
- (ii) Creure que de les mateixes causes, en el futur, se seguiran els mateixos efectes que es van produir en el passat vol dir creure que la naturalesa és regular (que el futur s'assembla al passat).
- (iii) Explicar amb claredat i amb paraules pròpies l'argumentació de Hume, segons la qual:
 - (a) No podem justificar la creença que el futur serà com el passat (és a dir, que la naturalesa és regular).
 - (b) Per justificar que el futur serà com el passat, ho hauríem de fer o amb una prova *a priori* (una demostració) o amb una prova basada en l'experiència.
 - (b1) No ho podem justificar amb una prova *a priori*: sabem que és possible (almenys lògicament) que la naturalesa en el futur no sigui com en el passat (això ho sabem perquè podem concebre sense contradicció que el futur no serà com el passat). I allò que és possible no es pot provar mai que sigui fals amb una demostració *a priori*. Per tant, no podem donar una demostració *a priori* que la naturalesa en el futur hagi de ser com era en el passat.
 - (b2) Tampoc no ho podem provar, però, amb un argument basat en l'experiència: per provar-ho, hauríem de partir d'allò que hem observat fins ara, per concloure com seran les coses en el futur. Però que sigui legítim fer això és, justament, el que volem provar. Voler donar una prova basada en l'experiència ens faria caure, doncs, en la circularitat.
 - (c) Per tant, quan donem per descomptat que el futur serà com el passat ho fem sense cap mena de prova.
- (iv) Com diu la frase objecte de la pregunta, haver tingut l'experiència que una cosa s'ha produït molts cops en el passat de certa manera no ens serveix per poder concloure, justificadament, que es tornarà a produir d'aquella mateixa manera en el futur. Per fer-ho, hauríem d'estar assumint que la naturalesa és regular, i ja hem vist al punt (iii) que no tenim cap manera de justificar que sigui legítim assumir això.

Cal tenir en compte que l'argumentació de Hume que hem exposat al punt (iii) és complexa i, per tant, serà especialment meritori que l'alumne/a la comprengui.

En les dues opcions, l'avaluació de la pregunta III s'ha de fer **de manera global**.

L'alumne/a no té en absolut per què fer la seva explicació distingint el mateix nombre d'apartats que s'indiquen en aquests criteris. El que s'ha de fer en una bona resposta és articular d'una manera coherent les idees que s'hi indiquen.



Exercici 2.

Avaluar una situació tot aplicant les idees de dos autors

[2 punts]

Cal comparar el tractament de la situació descrita que es faria des de la teoria utilitarista de Mill i des de la teoria kantiana.

Per tenir la màxima puntuació, una resposta ha de:

- (i) Explicar com caldria avaluar la situació des de la teoria utilitarista de Mill.
- (ii) Explicar com caldria avaluar la situació des de la teoria kantiana.
- (iii) A partir dels punts (i) i (ii), assenyalar diferents punts de comparació entre el tractament d'aquesta situació per part de totes dues teories. (Pot ser suficient per obtenir la màxima puntuació identificar adequadament dos o tres punts centrals de comparació.)

Pel que fa al punt (i):

- (a) Cal descriure el tractament que Mill faria dels casos de robatori:

La moralitat d'una acció concreta depèn de les conseqüències que se'n derivin; concretament, de si fer aquesta acció aportarà més felicitat (plaer i absència de dolor) que fer qualsevol de les alternatives.

Segons la teoria utilitarista de Mill, que sigui permisible robar en el cas plantejat dependrà de les conseqüències que tingui. Cal prendre en consideració que no només importen els efectes immediats, sinó també els efectes a mitjà i llarg termini.

De manera crucial, cal tenir en compte també els efectes negatius que els robatoris tenen pel fet que fan que s'afebleixi el grau de confiança que les persones tenen les unes en les altres. Que hi hagi confiança és la base perquè hi pugui haver la cooperació necessària per al bon funcionament dels diferents tipus d'interaccions i institucions socials i, per tant, perquè es puguin obtenir els diversos beneficis de la vida en societat, dels quals depèn la felicitat de tothom.

- (b) Resta oberta la qüestió de què cal respondre en aquest cas concret sobre si jo puc robar el llibre —és a dir, si robar aquest llibre és l'opció que comportarà que hi hagi més felicitat al món. El que s'ha de tenir en compte en avaluar la resposta és que l'alumne/a identifiqui adequadament quins són els elements que, segons la teoria de Mill, són pertinents a l'hora de fer que l'acció sigui (o no) moralment acceptable.



Pel que fa al punt (ii):

(a) Cal descriure el tractament de Kant dels casos de robatori. N'hi ha prou que la resposta consideri una de les dues formulacions de l'imperatiu categòric incloses en els textos seleccionats i que l'apliqui adequadament a aquest cas.

Si es considera, per exemple, la formulació en termes de la llei universal, la resposta ha d'incloure la màxima que és pertinent a l'hora d'avaluar si un acte de robatori està d'acord amb l'imperatiu categòric i formular-la.

(b) En el cas de la teoria de Kant, cal esperar que es respondrà que no és moralment permisible robar el llibre, atès que, tal com s'haurà demostrat al punt (a), no robar és un deure estricte.

En l'avaluació d'aquesta pregunta cal tenir compte que no es pot exigir, òbviament, que l'alumne/a tingui un coneixement d'especialista d'allò que diu l'autor/a de qui es parla, ni tan sols que conegui tots els detalls del pensament de l'autor/a que poden ser pertinents a l'hora d'avaluar el cas plantejat en aquest exercici (molt especialment, si es tracta de contribucions fetes en textos que no es troben entre els textos seleccionats). Una resposta pot obtenir perfectament la màxima qualificació si l'alumne/a demostra una bona comprensió de les idees **bàsiques** de l'autor, recollides a les lectures seleccionades, i en fa un ús raonable a l'hora d'avaluar la situació indicada (encara que en alguns aspectes d'aquesta aplicació s'aparti d'allò que, en un coneixement més ampli i exacte de les idees de l'autor, seria adequat de dir).

Finalment, cal tenir en compte que allò central que es vol avaluar en aquesta pregunta és el grau de comprensió que l'alumne/a té de les idees d'un autor/a determinat (o més d'un) sobre un tema concret. Una manera d'avaluar aquesta comprensió és comprovant si l'alumne/a sap aplicar el coneixement de les idees dels autors estudiats a l'hora de resoldre un problema determinat o fer una tasca determinada que no havia considerat prèviament i que, en aquest examen, ha d'afrontar per primer cop. L'avaluació de la pregunta cal fer-la de manera global: s'ha d'avaluar el grau de comprensió que l'alumne/a demostra de les idees dels dos autors i el grau en què és capaç de fer allò que es descriu als punts (i), (ii) i (iii).



Exercici 3.

Consideració raonada de l'estudiant a favor o en contra d'una tesi

[2 punts]

Es tracta d'avaluar una afirmació (o un argument, o un grup d'afirmacions) que està relacionada (potser indirectament) amb algun dels problemes tractats per algun/a dels autors seleccionats. En aquesta pregunta, l'estudiant ha d'intentar justificar la seva posició a favor o en contra de l'afirmació (o grup d'afirmacions, o argument) i fer-ne una valoració personal (la resposta també pot consistir a explicar, de manera raonada, per què de fet no està ni a favor ni en contra de l'afirmació).

Es tracta que l'estudiant faci l'esforç d'**argumentar** d'una **manera personal, clara i coherent** a favor o en contra de la tesi.

D'altra banda, l'acord del corrector/a amb la tesi defensada no pot tenir-se en compte a l'hora d'avaluar la pregunta, ni tampoc el fet que l'alumne/a ignori arguments històricament importants.

Per tant, cal valorar:

- (a) El grau de comprensió que es demostrï de la tesi (o argument, o grup d'afirmacions) que cal discutir.
- (b) La coherència de les raons que l'estudiant doni, sigui a favor o en contra de la tesi, i la claredat de la seva exposició.

És important que l'alumne/a no es limiti a fer afirmacions, sinó que ofereixi raons o consideracions per mirar de donar suport a allò que afirma.